

WWF
PROGRAM

Världsnaturfonden WWF bjuder in till konferensen

Levande Skogsvatten – vision eller verklighet?

Kortfattad summering av skogsvattenkonferensen 14-15 nov 2012

Vattenfrågorna är mer aktuella än någonsin och det händer mycket med våra skogsvatten idag. Flera skogliga aktörer utvecklar nu sitt vattenvårdsarbete genom olika initiativ och nya verktyg har tagits fram.

På konferensen deltog ca 90 personer från myndigheter, forskare, skogsbolag, intresseorganisationer till privatskogsbrukare. På konferensen diskuterades de senaste rönen om skogsvatten samt mål och konkreta åtgärder för att få levande skogsvatten.

Tid:	14-15 november 2012
Plats:	Hindåsgården, Hindås, 30 km öster om Göteborg
Mer information:	www.wwf.se/levandeskogsvatten
Moderator:	Lennart Henrikson, Natur och Människa AB

Kort summering /anteckningar

Inledning

13.00 Introduktion: Levande Skogsvatten

Håkan Wirtén, WWF

WWF arbetar globalt till lokalt med vattenfrågor. De flesta vattendrag finns i skogen. Allt vatten – våtmarkerna, älven och den lilla skogsbäcken – har stor betydelse för den omgivande skogen. Väl fungerande vatten är en förutsättning för den biologiska mångfalden och skogens tillväxt. Skogen formar vattnet och vattnet formar skogen. Tänk efter före!

13.15 Vad innebär EUs vattendirektiv för skogsvatten

Sandra Brantebäck, Vattenmyndigheten Västerhavet

Miljömålen går hand i hand med vattenförvaltningen.

Alla vatten (med undantag KMV) skall nå god ekologisk status. Två viktiga utgångspunkter är försiktighetsprincipen och principen att förorenaren betalar. Ett led i arbetet är det åtgärdsprogram som tagits fram med 38 åtgärder för att nå miljökvalitetsnormerna. Skogsbrukets ansvar kopplat till vattendirektivet är sammanfattat i punkt 21 i 38-listan. Fokus på ändamålsenliga kantzoner. Skogsstyrelsen ansvarar för rapportering av punkt 21 årligen.

Problem

13.35 Skogsbruket och vattenkvaliteten

Stefan Löfgren, SLU

Huvuddelen av alla våra sjöar och vattendrag återfinns i skogslandskapet och skogen och skogsbruket påverkar bla: vattenflöden, temperatur, erosion, tillförsel av org.material, kväve och fosfor, tillförsel av syror och baser, tillförsel av metaller och påverkar levande organismer. Slutavverkningarna har en stor potential att påverka många vattenförekomster. Vattenkvaliteten påverkas mest i små avrinningsområden och det behövs inte mycket för att ge mycket stor påverkan på vattenmiljön (en felaktig överfart tex.). Störst påverkan sker i direkt anslutning till skötselåtgärderna dvs vad man gör på beståndsnivå har betydelse. Utströmningsområden är extra viktiga att skydda för att minska ämnesläckage från skogen. Det finns bra statistiska samband mellan skogstillstånd och N-halter (gäller även P) och hög tillväxt och hyggen förefaller ge högre N-läckage (gäller även P).

13.55 Skogsbrukets Svarte Petter

Kevin Bishop, SLU

Seriöst skrämmande situation angående kvicksilver som Sverige inte tar på allvar. 10-20% av all kvicksilver i fisk har kommit från skogsbruksåtgärder. Fisk är den källan som människor får i sig mest kvicksilver från. Kviksilverdepositionen minskar men markförrådet ökar och troligen ökar halterna i fisk. Skogsavverkningar ökar kvicksilverhalterna i fisk. Alkärr är en konsistent sänka för Hg men vissa våtmarker kan även vara kvicksilverkälla. Stubbrytning verkar ge ökat kvicksilverläckage samt ökad körning i skogen påverkar kvicksilveret.

14.15 DiVa – Dikesrensningens effekter på vattenekosystem

Karin Hansen, IVL

Projekt DIVA har undersökt effekter av dikesrensning på ytvattenskemin samt bottenfauna. Har även undersökt skillnader mellan normal dikesrensning samt rensning med ökad hänsyn. Efter dikesrensning har studier visat att det bara finns 4% av arterna kvar, pH blev högre, ökat N & P-läckage, kvicksilverhalter verkar ökade markant i ena försöksområdet men ej i det andra försöksområdet, finpartikulärt material frisläpps och orsakar slam. Okunskapen om dikning/rensningens produktionshöjande effekter är skrämmande hög. Finns ingen svensk studie om diken och skogsproduktionshöjning. All dikespropaganda baseras på en enstaka studie i Finsk torvmark. Diken och dikesrensning kan vara ett av de största problemen för skogsvatten och markkemin, men tas ej på allvar.

14.35 Kaffe

15.05 Kunskapsbrist som hinder

Per Simonsson, SCA

Per lyfter frågan om inte vattenekosystem är anpassade till naturliga störningar och ett kalhygge skulle då kunna jämföras med en intensiv brand. Kan man fokusera på utströmningsområden och skära av hänsynen på övriga sträckor längs med vattendrag? Kan avverkning vara vitaliserande för ekosystemet? Om man sparar hänsyn vid känsligt område (ex utstömningsomr) och allt sen blåser ner med rotvältor osv – kan detta då vara ett större problem för vattenekosystemet? Per vill poängtera att olika bäckar och kantzoner kräver olika hänsyn.

15.25 Diskussion – problem

Diskussion med mest fokus på kantzoner. Presentation om ”myter el fakta” väckte stor debatt och diskussioner. Tex tyckte många att man ej kan jämföra med ett urnaturtillstånd då naturen idag är förändrat och påverkad av mänsklig aktivitet och ekosystemen påverkas i hög grad av kumulativa effekterna. Och när det gäller skogsbrand så är det relativt ovanligt att det brinner ända ner i kantzoner. Man måste se till de kumulativa effekterna och när det gäller

vattendrag. Det är med största sannolikhet påverkat av vandringshinder, diken, sedimentation, ytterligare bristfälliga kantzoner, vägöverfarter mm mm.

Okunskapen kring diken lyftes. De flesta överens om att diken många gånger orsaker miljöproblem och många gånger inte visar sig ha någon produktionshöjande effekt. Men finnarna menar att det inte går att bedriva skogsbruk i Finland utan dikessystemet, Finland har dock ett mycket flackare landskap så svårt att jämföra.

Möjligheter

15.45 Målbild för skydds-zoner – SKS dialogprocess

Elisabet Andersson, Skogsstyrelsen

Målbildsarbete har fokuserat på kantzoner och har ej gått in på skogsbilvägar, dikesåtgärder, gödning och körskador ännu

Utgångspunkt i målbildsformuleringen är Kantzonens funktion – vad den bör bestå av – vilken åtgärd skall göras. De generella riktlinjer för målbild de har kommit fram till i sitt arbetsmaterial är:

Allt löv inom 10 m från vattendrag eller sjö lämnas vid gallring och förnygringsavverkning.

Körning får inte ske närmare än 7 m från vatten.

Körskador får inte förekomma i utströmningsområden eller närmare än 15 m från vatten.

Körskador får inte förekomma i slänter där dessa kan förorsaka erosion

Utströmningsområden och hänsynskrävande biotoper avgränsas

Skyddszon mot vatten skall alltid snitslas och det skall finnas tydliga traktdirektiv

Underväxt röj ej inom kantzonen

Risk för stormfällning vid granplantering el likn: Avverka hela beståndet men koncentrera sparade trädgrupper till zonen närmast vattnet.

Vid markberedning och plantering. På sträckor där trädbevuxen zon saknas helt lämnas 10-15 m (beroende på markfuktighet) som inte markbereds (harvning) och planteras.

WWF är ej med i skogsdialogen längre, förutom paragraf 30-gruppen

16.05 Nytt sätt att se på buffertzoner – Ett smartare och mer effektivt skydd av vattendrag

Hjalmar Laudon, SLU

Genom att kombinera nya höjdmätningar, nya tekniker och ny kunskap så kan vi skapa ett bättre skydd av våra vattendrag i samband med avverkningar. Detta kan användas redan vid planering vid skrivbordet innan kompletterade naturvärdsanalys görs i fält. Aluminium ökar i bäcknära zonen och styrs av vad som händer i den zonen (gäller även PCB och Kvicksilver), ju högre affinitet till DOC ju mer påverkas de av vad som händer i bäcknära skog. Smala kantzoner som blåser ner rör om med sina rotvärtor och lösgör giftiga ämnen som kommer ut i vattnet.

Viktigt att titta på hur flödena i marken går. Områden med koncentrerade flöden är mer känsliga och där bör mer hänsyn tas och större skyddszoner. Lämna kantzon där den gör som mest nytta tycker Hjalmar.

16.25 Blå målklassning

Per-Erik Larsson, Södra

Berättar om Södras kampanj och arbete med blå målklassning och att det snart blir en obligatorisk del i deras skogsbruksplaner (skogsbbruksplan krav för alla som är certifierade samt har mer än 20 ha). Studiecirkelarna har väckt stort intresse och ökat den allmänna kännedomen om vatten.

Blå målklasser har tagits fram av WWF tillsammans med skogsnäringsen.

Vattendraget värderas och ambitionen för hänsyn till vattenmiljön inklusive

kantzonen anges med någon av fyra målklasser (VG: vatten m generell hänsyn, VF: Vattenmiljö med förstärkt hänsyn, VS: Vatten med särskilda åtgärder, VO: Vatten orörd)

16.55 Återskapande av våtmarker

Per Petersson, Sveaskog

Berättar om Sveaskogs arbete om att återskapa vattenlandskap och våtmarker. Visar på hur man praktiskt kan gå till väga.

- Helhetsperspektiv och landskapstänk -bristbiotoper
- Våtmarker – biotop och biologiska vattenfilter
- Även små våtmarker är viktiga – och lättare att göra!
- Våtmarker i skogslandskapet – ofta trädbevuxna
- Se små våtmarker som ”Generell hänsyn” – PROPPA!
- Om dikesrensning – passa på och gör en våtmark samtidigt
- Vattenvård – tänk efter före – våga tänka NYTT
- Man kan återskapa små våtmarker som Generell hänsyn genom att enkelt täppa igen diken när man ändå är ute med maskin (tex ved gallring)
- Vision: Att få tillbaka svart stork!

19.30 Middag

Program 15 november 2012

08.30 Att arbeta i vattenlandskap

Stefan Bleckert, Sveaskog

08.50 Spårlos drivning – att göra rätt från början

Isabelle Bergkvist, Skogforsk

Det finns lösningar på att minimera körskadorna. Både tekniska hjälpmedel och planerad körning. Boröverfarter, risade körvägar, fördelat marktryck osv. Noggrann planering med tydliga instruktioner och fokus på bärighet. STIG: hitta hyggets smartaste körväg. Detta kan även leda till lägre bränsleförbrukning, lägre konstanter, reducerad CO2 utsläpp. Mycket handlar om attityd. Gemensam policy har tagits fram.

09.10 Inventering av skogsvatten i NILS-projektet

Åsa Eriksson, SLU

NILS= Nationell inventering av landskapet. 631 permanenta landskapsrutor som inventeras var 5 te år och inkl alla terrestra naturtyper. Bra på att ge representativa och tillförlitliga skattningar av tillstånd och trender för olika företeelser för större geografiska områden. Sämre på sällsynta företeelser och speciella frågor, t. ex. rödlistade arter, grönområden i städer, gradientförändringar i fjällen. Ganska uselt på att uttala sig om förändringar inom små geografiska områden, t ex län. Olämpligt som underlag för åtgärder och skötsel. Men kan fungera som urvalsram för annan datainsamling som kräver ett representativt urval och NILS är lätt att utöka med nya variabler på beställning. Den data som samlats in vid vattendrag är bla bredd, vattendjup, strömhastighet, strandzonens bredd, bottensubstrat, täckningsgrad av växtarter i vatten samt i strandzon, död ved, avverkning, markstörning.

09.30 Diskussion - möjligheter

10.00 Kaffe

Vad man gör i Finland

10.30 Skogsbruk och vattenvård i Finland

Lotta Haldin, ELY-centralen i Södra Österbotten

Nina Jungell, Finlands skogscentral

Skogsbrukets andel av totalbelastning på vattendragen relativt liten men lokalt av stor betydelse! Ingen egentlig lagstiftning eller tillståndspraxis som gäller vattenvård vid skogsbruk

- › Miljövårdslagen förbjuder förorening
- › Vattenlagen förbjuder förändring

Vattenvården baseras istället på

- › Indirekt lagstiftning, ex skogslagen
- › Certifieringsstandarder (PEFC)
- › Statsrådets principbeslut
- › Rekommendationer om god skogsvård

Skogsdikning är mycket stort i Finland, slamgopar var 100 meter ca 1-2 m³.

Sura sulfatjordar klassas som största hotet inom skogsbruket mot vattendrag i Österbotten.

Finland har ej egen vattenmyndighet utan arbetet med Vattendirektivet koordineras av Finlands miljöcentral. Största orsak till att god status ej uppnås anses vara övergödning från jord och skogsbruk och urlakning från sulfatjordar.

Vattenvård inom skogsbruket kan sammanfattas i:

Slamgropar vid skogdiken, skyddsremсор i samband med gödsling, skyddszoner i samband med avverkning, bekämpning av erosion, olika naturvårdsprojekt, handledning till skogsägare, kartläggning av sulfatjordar.

Visioner/mål och verklighet

11.00 Att hitta rätt tillsammans. Samverkan mellan myndigheter och skogliga aktörer i naturresursfrågor

Maria Appelstrand, Lunds universitet

Maria berättar om olika styrformer från "soft law" till "hard law" och hur olika decennier har genomsyrats av olika styrmetoder. Hur styr vi bäst mot en hållbar förvaltning av naturresurserna?

Från Government till Governance – ett skifte i myndigheternas sätt att arbeta

Från traditionella, hierarkiska strukturer till flexibla processer grundade i samverkan. Vilka möjligheter har myndigheten att påverka och motivera markägarna att ta ett ökat ansvar för naturvård och miljö?

- En gemensam problembild
- Att skapa ett "upplyst egenintresse"
- Att ge insikt i vad som främjar egenintresset till nytta för allmänintresset

Naturvårdande insatser skall kunna ses som en möjlighet, inte ett hot el hinder om kunskap och förståelse ges och att få markägare att förstå att det är mödan värt. Östra Vätterbranterna är ett bra exempel på hur samverkan har utvecklats och fungerat.

12.00 Lunch

13.00 Visioner, mål och konkreta åtgärder

Mattias Berghlund, Skogssällskapet, Emelie Westman, Svenska kyrkan, Stina Moberg, Holmen Skog, Peter Westman, WWF, Mats Blomberg, Södra skogsägarna, Henrik von Stedingk, FSC

13.50 Diskussion

Alla

Alla överens om att vi måste värna och vårda våra skogsvatten. Men levande skogsvatten är ej en verklighet idag utan mer hänsyn och åtgärder behövs. Hur kan samverkan på landskapsnivå utvecklas?

I vissa fall behövs mer fakta och kunskap men detta är dock inget hinder för att vidta åtgärder. Det handlar om vilja och attityd i många fall. Viktigt att väcka relationen till vatten. Hur samverka över fastighetsgränser? Viktigt med utbyte med andra länder. Viktigt med tydliga instruktioner och bra planering. Diken=

stor okunskap. Mer kunskap kring sedimentation efterfrågas .kan bottnar rena sig själva? Hur går det med bäver – skogsvatten – skogsbruk? Kunskap måste spridas ut i alla leden.

Sammanfattningsvis är detta viktigt kring skogsvatten KASST:

K –änsla

A – ttityd

S - amverkan

S –amsyn

T – tydlighet

15.00

Avslutning

Peter Westman, WWF

15.10

Kaffe